

**П О С Т А Н О В А
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

Про інформацію Кабінету Міністрів України про здійснення державної політики щодо виконання законів України "Про природно-заповідний фонд України" і "Про охорону культурної спадщини" та про дотримання посадовими особами вимог чинного законодавства стосовно Національного заповідника "Хортиця" й інших історико-культурних заповідників і об'єктів природно-заповідного фонду

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, N 43, ст.319)

Розглянувши інформацію Кабінету Міністрів України про здійснення державної політики щодо виконання Закону України "Про природно-заповідний фонд України" ([2456-12](#)), Верховна Рада України відмічає особливе національне та міжнародне значення збереження типових та унікальних природних комплексів і визначає, що Кабінетом Міністрів України забезпечено розширення площі природно-заповідного фонду України, створено міжнародні біосферні заповідники.

Разом з тим останнім часом з'явилися негативні тенденції у забезпеченні збереження і відтворення природних комплексів, не повною мірою здійснюються заходи щодо реалізації Закону України "Про природно-заповідний фонд України" ([2456-12](#)) та Постанови Верховної Ради України від 5 березня 1998 року "Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки" ([188/98-ВР](#)), зокрема:

не в повному обсязі забезпечується реалізація Програми перспективного розвитку заповідної справи в Україні ([177/94-ВР](#)), затвердженої Постановою Верховної Ради України від 22 вересня 1994 року, та Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки ([1989-14](#)), затвердженої Законом України, в частині створення нових об'єктів природно-заповідного фонду;

незадовільно забезпечується фінансування установ природно-заповідного фонду бюджетами усіх рівнів;

Міністерство екології та природних ресурсів України, інші установи, в підпорядкуванні яких перебувають установи

природно-заповідного фонду, не забезпечили виконання заходів щодо:

оформлення прав власності на землю в межах територій природно-заповідного фонду;

розробки проектів організації територій установ природно-заповідного фонду;

ведення науково-дослідних, кадастрових та моніторингових робіт в повному обсязі;

дотримання науково обгрунтованого рекреаційного навантаження на природні комплекси.

Місцевими органами виконавчої влади не забезпечується належне збереження та відтворення природних заповідників, регіональних ландшафтних парків та окремих об'єктів, не вживаються заходи щодо перереєстрації охоронних зобов'язань у процесі земельної реформи, чиняться перешкоди в погодженні територій на оголошення нових об'єктів природно-заповідного фонду.

Найбільш поширеними є порушення норм Закону України "Про природно-заповідний фонд України" ([2456-12](#)) щодо режиму охорони території, зміни меж об'єктів природно-заповідного фонду, вимог протипожежної безпеки, використання природних ресурсів.

Усі ці фактори негативно впливають на розвиток природно-заповідної справи в Україні.

На основі проведеного моніторингу державної політики щодо охорони культурної спадщини України, в тому числі перевірки стану дотримання посадовими особами вимог чинного законодавства стосовно Національного заповідника "Хортиця", інформації Кабінету Міністрів України про здійснення державної політики щодо виконання Закону України "Про охорону культурної спадщини" ([1805-14](#)) Верховна Рада України зазначає, що у сфері охорони культурної спадщини, зокрема археологічних, історичних, архітектурних об'єктів та історико-культурних заповідників України, має місце низька ефективність здійснення державної політики. Є спроби приватизації земель історико-культурних заповідників, з порушенням норм законодавства здійснюється будівництво на їх території (зокрема навіть в охоронній зоні ансамблю споруд Софійського собору Національного заповідника "Софія Київська" і Києво-Печерській лаврі), проводяться несанкціоновані археологічні розкопки, зареєстровано численні випадки розкрадання і продажу культурних і духовних цінностей, руйнування пам'яток культурної спадщини тощо. Відповідні центральні органи виконавчої влади фактично самоусунулися від виконання своїх повноважень щодо охорони культурної спадщини, необхідне фінансування не здійснюється, прокуратура на наявні порушення не реагує, а місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування зайняли позицію бездієвих спостерігачів. У результаті діючі нормативно-правові акти не виконуються, вимоги законодавства стосовно історико-культурних заповідників, у тому числі Національного заповідника "Хортиця", інших об'єктів культурної спадщини,

відповідними посадовими особами не дотримуються.

Виходячи з екологічної, наукової, естетичної, господарської, історико-культурної цінності територій та об'єктів природно-заповідного фонду і культурної спадщини,

Верховна Рада України п о с т а н о в л я є:

1. Інформацію Кабінету Міністрів України щодо виконання вимог законів України "Про природно-заповідний фонд України" ([2456-12](#)) та "Про охорону культурної спадщини" ([1805-14](#)) взяти до відома.

2. Визнати роботу Кабінету Міністрів України стосовно розвитку природно-заповідної справи недостатньою.

3. Визнати діяльність Кабінету Міністрів України у здійсненні державної політики щодо виконання Закону України "Про охорону культурної спадщини" ([1805-14](#)) недостатньою.

4. Рекомендувати Генеральній прокуратурі України вжити заходів прокурорського реагування щодо перевірки стану охорони і збереження природно-заповідного фонду, культурної спадщини, зокрема в Національних заповідниках "Хортиця", "Софія Київська", Національному історико-археологічному заповіднику "Ольвія", державних історико-культурних заповідниках у м. Керчі і м. Бахчисараї, державному історико-культурному заповіднику "Трахтемирів", та про результати перевірки поінформувати Верховну Раду України до 10 листопада 2002 року.

5. Рахунковій палаті до 1 березня 2003 року перевірити доцільність і ефективність витрачання бюджетних коштів установами природно-заповідного фонду України, національними історико-культурними, історико-архітектурними, архітектурно-історичними, історико-археологічними, історико-етнографічними заповідниками і про результати перевірки поінформувати Верховну Раду України до 1 квітня 2003 року.

6. Рекомендувати Кабінету Міністрів України:

- розробити та внести на розгляд Верховної Ради України:

до 1 березня 2003 року проект Закону України про внесення змін до Закону України "Про природно-заповідний фонд України", в якому, зокрема, передбачити зміцнення правових засад діяльності служби державної охорони природно-заповідного фонду, удосконалення процедур створення та оголошення територій і об'єктів природно-заповідного фонду, забезпечення врахування пропозицій громадськості та інтересів місцевих жителів у діяльності установ природно-заповідного фонду;

до 1 грудня 2002 року проект Закону України "Про екологічну мережу";

до 1 грудня 2002 року проект Закону України "Про національний екологічний фонд";

до 1 липня 2003 року проект Концепції Державної програми збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвитку природно-заповідної справи в Україні в контексті основних засад сталого розвитку та синтезу природно-заповідної і культурної спадщини;

до 1 липня 2003 року Державну комплексну програму сталого розвитку гірських районів України;

до 1 вересня 2003 року пропозиції щодо вдосконалення забезпечення виконання вимог міжнародних конвенцій з питань збереження біологічного та ландшафтного різноманіття та сплати відповідних внесків;

до 1 вересня 2003 року пропозиції щодо приєднання України до Європейської конвенції про ландшафти ([994_154](#));

- створити протягом 2003-2004 років на території Карпатського біосферного заповідника (Закарпатська область) еколого-освітній центр "Центр Європи";

- вжити заходів для розширення переліку платних послуг, що надаються установами природно-заповідного фонду, для подальшого цільового використання коштів на здійснення природоохоронних заходів, забезпечити розширення використання коштів Державного фонду охорони навколишнього природного середовища для здійснення невідкладних заходів щодо збереження природно-заповідного фонду України;

- профінансувати у 2002 році всі планові призначення на поточне утримання та капітальні видатки установ природно-заповідного фонду;

- передбачити у проекті Закону України про Державний бюджет України на 2003 рік і на наступні роки видатки в обсягах, що забезпечують збереження біологічного та ландшафтного різноманіття на територіях природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення;

- активізувати роботу щодо створення міжнародних біосферних заповідників;

- підготувати пропозиції щодо створення об'єкта природно-заповідного фонду національного рівня на особливо цінних природних територіях, що розташовані в зоні відчуження Чорнобильської АЕС;

- до 1 січня 2003 року провести інвентаризацію територій та об'єктів природно-заповідного фонду України;

- посилити кадрове забезпечення установ природно-заповідного фонду України;

- здійснити роботи з аерофотозйомки територій природно-заповідного фонду;

- забезпечити додержання вимог збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду в процесі здійснення земельної реформи;

- завершити створення Державної служби охорони культурної спадщини, забезпечивши її науково-дослідною, ремонтно-реставраційною, фінансово-майновою і кадровою базою, достатньою для виконання функцій, покладених на неї законодавством;

- забезпечити відповідно до повноважень завершення формування спеціально уповноважених органів охорони культурної спадщини;

- посилити контроль за видачею дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт;

- вжити невідкладних заходів щодо посилення боротьби зі злочинами, пов'язаними з об'єктами культурної спадщини, в тому числі незаконними археологічними розкопками, розвідками, іншими земляними роботами;

- забезпечити охорону культурної спадщини. Закріпити належне бюджетне фінансування на здійснення відповідних функцій охорони об'єктів культурної спадщини за Міністерством внутрішніх справ України як головним розпорядником бюджетних коштів на зазначені цілі;

- розробити план проведення повної перевірки наявності пам'яток Музейного фонду України та вибіркової експертизи найбільш цінних пам'яток, у першу чергу з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння;

- доручити виконання цього плану Міністерству культури і мистецтв України, місцевим державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування, Національній академії наук України; передбачити у державному та місцевих бюджетах кошти на ці цілі;

- перевірити стан обліку пам'яток археології, які зберігаються в Інституті археології Національної академії наук України, та віднести їх до державної частини Музейного фонду України;

- забезпечити у тримісячний з дня прийняття цієї Постанови термін укладання охоронних договорів між відповідним органом охорони культурної спадщини та власниками (уповноваженими ними органами) і користувачами пам'яток; у подальшому здійснювати передачу культових споруд та інших об'єктів культурної спадщини релігійним громадам лише після укладення відповідного охоронного договору;

- забезпечити перевірку стану збереження і наявності культурних цінностей у переданих релігійним громадам культових спорудах, що є пам'ятками;

- прискорити розробку національними історико-культурними, історико-архітектурними, архітектурно-історичними,

історико-археологічними, історико-етнографічними заповідниками генеральних планів їх розвитку, а також отримання ними державних актів на право постійного користування землею, зокрема щодо Національного заповідника "Хортиця" - до 1 грудня 2002 року;

- передбачати щорічно при формуванні державного та місцевих бюджетів необхідні кошти на утримання об'єктів культурної спадщини, а також проведення ремонтно-реставраційних та науково-дослідних робіт;

- прискорити передачу на баланс Міністерства культури і мистецтв України національних історико-культурних, історико-архітектурних, архітектурно-історичних, історико-археологічних, історико-етнографічних заповідників, у тому числі Національного історико-етнографічного заповідника "Переяслав", з відповідним фінансуванням за рахунок коштів Державного бюджету України на 2003 рік і на наступні роки;

- розробити і до 1 липня 2003 року подати на затвердження Верховної Ради України загальнодержавну Програму розвитку і використання об'єктів культурної спадщини;

- розробити і до 1 квітня 2003 року внести на розгляд Верховної Ради України проекти законів, що стосуються відповідальності посадових осіб органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб за порушення законодавства у сфері охорони культурної спадщини;

- розробити і до 1 липня 2003 року внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо внесення змін до Закону України "Про охорону культурної спадщини" ([1805-14](#)) та інших законів з метою правового забезпечення здійснення недержавних інвестицій в об'єкти культурної спадщини;

- забезпечити виконання Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 травня 2001 року "Про затвердження заходів щодо розвитку Національного заповідника "Хортиця" на 2001-2005 роки" ([202-2001-р](#)); погодитися з пропозицією Міністерства культури і мистецтв України і передбачити у Державному бюджеті України на 2003 рік фінансування розвитку Національного заповідника "Хортиця" у розмірі 7,2 млн. гривень, а також з пропозицією Запорізької обласної державної адміністрації і передбачити в обласному бюджеті Запорізької області кошти у розмірі 1,5 млн. гривень на подальшу розбудову історико-культурного центру "700-літній Запорозький дуб";

- додатково вивчити у тримісячний термін разом із Запорізькою обласною державною адміністрацією, Запорізькою міською радою, Комітетом Верховної Ради України з питань культури і духовності (з терміновим наданням Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності відповідної документації) чотирьох основних альтернативних варіантів будівництва мостового переходу через річку Дніпро у м. Запоріжжі з урахуванням безумовного дотримання чинного законодавства щодо збереження природно-заповідного фонду та історико-культурної спадщини, транспортних потреб м. Запоріжжя та стратегічного значення мостового переходу в транснаціональних

комунікаціях північ - південь; передбачити у Програмі діяльності Кабінету Міністрів України та Державному бюджеті України на 2003 рік проектування та будівництво мостового переходу через річку Дніпро у м. Запоріжжі;

- разом із Чернігівською обласною радою, Чернігівською обласною державною адміністрацією забезпечити відведення земель Національному історико-культурному заповіднику "Качанівка" з урахуванням його цілісності, включивши до складу земель заповідника ставки "Майорський", "Велике озеро", каскад ставків балки Судинне і урочища Манжолі, а також видачу Державного акта на право постійного користування землею;

- разом з Херсонською обласною радою, Херсонською обласною державною адміністрацією завершити вирішення питання про створення історико-культурного заповідника "Кам'янська Січ" (с. Новокаїри Бериславського району Херсонської області);

- розглянути питання про створення історико-культурних заповідників в інших містах України, зокрема Києві, Одесі, Луцьку, Кам'янець-Подільську;

- відновити діяльність Львівського державного історико-архітектурного заповідника;

- розглянути стан збереження Державного історико-культурного заповідника "Стародавній Володимир" у м. Володимир-Волинському і вжити заходів щодо його розвитку та фінансування;

- сприяти активізації роботи Всеукраїнського товариства охорони пам'яток історії та культури.

7. Рекомендувати місцевим органам виконавчої влади і органам місцевого самоврядування до 31 грудня 2003 року забезпечити перевірку стану охорони і збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, здійснити перереєстрацію охоронних зобов'язань у зв'язку з проведенням земельної реформи.

8. Рекомендувати Запорізькій міській раді до 1 грудня 2002 року забезпечити реєстрацію та видачу Національному заповіднику "Хортиця" Державного акта на право постійного користування землею (земельна ділянка площею 2386,86 га, що знаходиться в межах м. Запоріжжя на острові Хортиця та прилеглих до нього островах і скелях Байди, Дубового, Розтьобіна, Три Стоги, Середня, Близнюки, урочища Вирви на правому березі річки Дніпра, в її акваторії) і внесення відповідних змін до земельно-кадастрової документації.

9. Рекомендувати Київській міській державній адміністрації розглянути можливість створення на базі урочища Гончарі-Кожум'яки у Подільському районі м. Києва комплексного історико-просвітницького та заповідно-природничого закладу - Національного парку "Київська Русь".

10. Рекомендувати Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським, районним державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування при формуванні бюджетів на 2003 рік та на наступні роки передбачати кошти на утримання відповідних органів охорони культурної спадщини, а також на фінансування регіональних програм, у тому числі паспортизації об'єктів культурної спадщини.

11. Провести в грудні 2002 року парламентські слухання щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства України.

12. Кабінету Міністрів України у вересні 2003 року поінформувати Верховну Раду України про хід виконання цієї Постанови в частині виконання вимог Закону України "Про природно-заповідний фонд України" ([2456-12](#)).

13. Кабінету Міністрів України поінформувати Верховну Раду України у грудні 2002 року і липні 2003 року про хід виконання цієї Постанови у частині здійснення державної політики щодо виконання Закону України "Про охорону культурної спадщини" ([1805-14](#)).

14. Контроль за виконанням цієї Постанови в частині здійснення державної політики щодо природно-заповідного фонду України покласти на Комітет Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, а в частині здійснення державної політики щодо виконання Закону України "Про охорону культурної спадщини" ([1805-14](#)) - на Комітет Верховної Ради України з питань культури і духовності.

Голова Верховної Ради України

В.ЛИТВИН

м. Київ, 12 вересня 2002 року
N 140-IV